

Gurutzeko Juan Deuna Idazle

Santu-maillan erpiñeraino iritxiak ditugun gizaki doatsuak ere, gu bezela, ezur ta aragi izanak dira ziurrik asko. Baita Gurutzeko Joan deuna ere. Kondairak dioskunez, gorputz tipi genun, baiña zatiak oro egoki ta eiñean zeuzkana; bere soiñari ainbat ildura, zigorraldi ta astindu arrazo zizkion arren, etzun esateko geixorik izan bizitz-egunak zear.

Arima bikain bat ere ba-zun gorputz orren bizi-kemen, eta auen artean olako kidetasun zoragarria. Joan Gurutzekoa, beraz, eredu jator dugu barne-bizitzarako, txit garrantzitsua nai andik nai etzendik, edozein ertzez begiratuta. Gogo-almen eta zentzunak indar ekurutsuz ornituak zeuzkan nunbait, eta, norbaiten aiurri ta izakera auek dagiten ezker, setaz ere bikaiñenetarikoa dugula esan bear. Xamur, baiña ez hildurti: goxo, baiña sendotasunean tinko; biozti ta noizka oso jaikia, olermenaren argi-aldietan batez ere.

Ezaguerari dagokio ederra, ta sortzetikoa begiz ta belarriz jaso oi dugu geienbat, auek baitira eder-zentzunik berezienak. Joan Gurutzekoak, herriz, zein ikusimena zein erabimena, biak zeuzkan zorrotz-zoliaz; idatzirik utzi zizkigun liburuetan parra-parra ereinda daurkizkigun iduri bizi ta eragilleak, ikusmen ernea adierazten digute noski: zentzunen zolia ere bai olerki-ahapaldirakoa zeken-bukatze oskidetsuak eta itz-esakeren zioxotasun berdingeak. Eta lunea artu ta etabiltzean etzun besterik egin barnean unan baiño; beraz, barrenkoia dugu Joan Gurutzekoaren jakinkizuna; orobat bere eloceder ta olertia ere.

Naiz-ta gorputzez osasuntsu, etzan luzatu bizi izan, berrogeta bederatzi urteolun il bait-zitzaigun. Idazle bezela ere ez dugu epe luzean jarduna, etzun bada olako presa aundirik izan bere uste ta biozkadak argitara emateko; bizi-barrak nola eskatu alan ustuzigun biotza, beti lasai ta gizonki. Berez genun asmotsu ta antzelari, baitik-bat olerki-barrutian; eta bide ortatik jokatu bear zuela uste genezake, berezko jit, oldar ta jorari amor egiñik; baiña etzan ortara markurtu. Jainko-maitasuna ta lagun-urkoarekiko garra izan zitun zio ta zuzpergarri bere idazti jainkozkoak osatzeko. Etzun beste amorik erabili.

Goiz illun batean, barruko aitu-eziñak ziorala bitarteko, Toledo'ko karmeldar komentuan morroillo ipiñi zuten, ondo zainduz 1578'garrena zan, eta ogei ta anasei urte zituan praille gazteak. Teresa Amarekin batera, karmeldar Lagundia herriztatu nai zun; baiña au etzuten danak begi onex ikusten.

Soiñez asko eraman bearrean ere, gizon garatua zegoen, bai adimenez bai biotz-ondoz. Eta, ain zuzen ere, orduantxe asi zan, gela itsu batean illunetan zegolarik, bere barren oiñazetua usten; lendik ere olako aolku ta eskutitz eta bestelako orritxoaren batzuk idatziaz zitun arren, espetxe zurbil artan agertu zitzaigun idazle, olerkari; olerki, antzelari. Antxe asi zun bere *Barne-kanta*, maite-kanta estí samurra, olerki liriku ezilkorra; antxe idatzi zitun ogei ta amargarren ahapaldiraiñokoak, gero Baeza'n eta Granada'n osatu zitun arren besteak.

Geroago idatziaz dira *Karmel-mendira Igoera*, *Gau illuna ta Maite-sugar bizia*. Mistika-gaiez, Jainko ta arimaren arteko ereman ixillak azaltzen ditun jakinkizun erakuntuz lillurazitako lau liburuok, oso ederki eratu ta taiuturik utzi zizkigun, batez ere *Barne-kanta ta Maite-sugar bizia*.

Ixillezko jakite ontan maillaz igorik dot arima, epeka bezela; bidean ba-ditu zer-garbitu ta erabateko zoztorrak; mendi gaineko aize bigunetan murgil, atsedean artzera orduko, miñaren miñez, gau zurbillean, nerazean, gorriak ikusi bear ditu gaixoak. Ala ere, ekaitz zirimoltsu ostean eguzkiak dirdir egin oi du; berdin gertatuko zaio arimari ere, nekezko gau beltzean zear Maitea zai daukan Karmel mendiaren tontor argitsura iritxiko baita.

Lau liburuotatik lenengoari *Karmel Mendira Igoera* deritza; ta irudikizun baten biltzen du Joan Gurutzekoak bere irakaskintza osoa. Gure arimea Jainkoak sortua da, Bera du beraz elburu ta muga, bai orain bai gero; arimeak zoriona opa du, ta egiatzko zoriona Jainkoarekin, elburuarekin batuta bizi izatea noski; zorionik jator ta irauko-rrena lortzeko, barne-osotasuna egin ta Jainkoarekin alkartu bear. Batasun ori iritxeteko, ordea, arima garbitu bear dugu gogorako bidean zoztor ta Jainkoarekiko kalte-

garri zaion orotik. Au eskuratzeko bideak? Lenon, buru ukapen osozkoaren bitartez, zentzunak beuren ingurumariko zer guztien lege-esipe arautuan sartu; ta, ondoren, leutasun deun-deunaren galtzarrean igeri, siñimena, itzarokizun eta maitasunezko jardun goxo atertu gabea aritu.

Iru zatitan banatuta daukagu idazti osoa. 1) Lenengoak arimea gertatzen du Karmel mendirako len-maillak igotzeko, au da, bi-benditxior ezkutu zear igotzen asteko. Nola? Batez erakutu zear eragozpen eta atepo zaizkion atsegin ta apeta guztiak erantzi, billoistu ta neurritza ekarririk. Igotze nekezko, aldapatsu ta luzea nunbait, baiña erpiñera eltzeko ibilli bearra. Zenbat eta erpiñago, ots, griñean zamaz utsago, lenago gera gaillurrean. 2) Bigarren zatiak ere ba-du bere alburua: *adimena* ta sumagarriak eltzeko onex ditun beste laguntzaille guztiak garbitu; dana utzi bear da, tontorrera eltzekoan, gozotasun utsean Jainkoarekin bildu ta siñisteko begiratze zoragarrian goza alateko. 3) Irugarrenak, azkenez, beste ainteste dagi *oroimen* eta *naimenarekin*, garbitu ta utsitu landako zer guztitik, eta bide batez itxaro ta maitasunez ase-bete.

Orpoz-orpo datorren bigarren liburuari *Gau illuna* deritza; eta lenengoaren edo *Karmel Mendira Igoera*'ren jarraipena dala aipatu genezake. An arima bera ari zan barne-garbitetako lanean; emen arimak baiño ere lan geiago dagi Jainkoak, laster emazte izango duen arima akats eta orhan guztien garbitu ta elurra bezin zuri bihurtzen. Bi zati ditu liburu onex ere. Gau illunean latza oraindiñokarren arima gaixoa, zentzun gogo gau illunean. Beraz, lenbiziko zatiari *zentzunaren gau illuna* deritza, ta *gogoarena* bigarrenari. Eta auxe da, egi-egiaz, gure Santua ain ospetsu egin duen mistika irakaskizuna.

Len, igoeran, bidexka izkutua zear gorantz zijoalarik, guda gorrian ikusi genun arima, bere baitan ditun izatezko joera ta garramora gaiztoen aurka; kanpotiko burruka an geienik, edo beintzat azal samarrekoa, arime-mamiraiño osorik eltzen etzana nunbait. Oraingoa, herriz, barrukoagoa duzu; goxo bere izatearen zokorik barruko ta ixinean bildu ta antxe daurkigu gudu bizian, do obeki, Jainkoaren esku mende, ikuzleatzen eskuetan zapia bezela, alegia.

Ontan, Joan deunak, suak ozka dagion gurra dakarkigu gogora. Oni lenbizikoz kea

dario, ezerik baitago; pixkaka galdatuz doa, ta azkenik gori-gori itzultzen: osoro garbituz gero, ez du kerik ere ematen. Onelaxe, gau illuneko arrago bizi ontan, gertatu oi ditu Jainkoak berarekin bat-egin eta elkartu nai ditun arimak. Arimeak ez dagi deusik, Jainkoak garbitzen du, Bere begiraldi goxoaren zizta indartsuz. Gau aizarotsu ontan Jainkoak dama, arimeak artu.

Gizakiak giza-erara egin oi du, baita artu ere: Jainkoarekin biltzeko, baiña, nolabaiteko Jainkotankera artu bear, eta au ezina dugu aurretik garbitu ta araztu ezik. Eraberritze au latz bezin neketsu izan, antza, gau itsuan barne-min, atsekabe, oiñaze ta eiñgoraz egiten dana.

Lenengo zatiak zentzun-garbitetara azaltzen digu bereziki, kanpotiko sumagarri aldetik nabaitzen diran ondorenak. Bigarrenean, ostera, barne-barneraiño doa; gogo utsaren zokoraiño barrendu ta arimea, zentzun-eragin ta ekin naasi ta kaxkar gabe, lasai ta eder igi dagian azpi-zokorik ixillena arakatzan du, eta gizonki arakata ere, gure mistiku garaiaik.

Alan eta guzti ere, orrako gau beltz ori ez da betikoa; gau ondoren eguna dator, ekaitz ostean ezialdia. Izadiko lege. Berdin arimen barrutian ere: oiñaze ta neke-lorrak bukatzean, zorapenezko argiak dirdir; eta aurretik igazi diran naigabeen izpirik ere ez dugu ikuskatzen, ondorengo zauskada gozoen ezta miazkaturik. Lengo lorra utsal dirudigu orain.

Gaztelar Santuaren *Igoera* ta *Gaua* naigabezko poemak dira; eraso ta eutsi, burruka gordiñean. Baiña miñaren miñezko ekite latz ori ez du berezko elburu, Jainkoarekin alkartzeko bide baizik. Eztatun, egia esan, osorik amaituta utzi Gau illuna deritzan liburu ontako bi zatiak. Zortzi ahapaldi ditu poema onex, eta etzitun azaldu bi baizik; zortziren azalkizuna egin ba'lu, etzun arima ziurrik asko gau beltzeko aitzulo ortatik argitara gabe utziko. Otrrela dio, bederen, azken-ahapaldian:

*Lotu nintzan, aitzua,
Maiteagan nengon burua makur;
etzan ezer, ni lasai,
nere kezkek utzirik,
lilien artean arras aantzirik.*

Ez, Gurutzeko Joan deunak —karmeldar Lagundia len-erara biurtu zuen gizaki gotorak— ez du ezer ere erdizka ta urgun bezela uzten. Or duzu *Barne-kanta*, maite zetsutsua, munduko literatur kondairan ezagutzen danik eta olerki lirikurik ederrenetarikoa. Or argi oro, poz eta atsagiotz argibeltz eta odei ikaragarriak; gogorra, txit neketsua izan da gora-bidea, baiña or orain arima aratza mendi-gaillur dirdaitsuan, jainkozko argitan blei-blei.

Maite-kanta ontan arimak eta Kristok, alkar-izketa lillurakorrez, beuren barren-miñak oiukatzen ditute, xamur ta giar. Ez ark ez onek, ez du kezkarik; ezeren arreta edo axolik baldin ba'dute, maiteminduek izan oi ditutenak dira, maitasunak dakarikieten min ta zausi goxoak, gogo-muina xamurtasunez urtua uzten dituenetarikoak. Lenengo ahapaldietan, gorde ta agiri, kukuka dabilta zolas-zurrean; gero, bertso-kantu garaituenekin, alkarren arteko eder ta doaiak abesten ditute; eta, atzenez, alkarri itzematte goxo ta ezkontza ostena, arima ta Kristo'ren arteko ezkontza, bi maitaleen arteko gurari, uisi ta naitzeko bategite zoragarria. Arima Emazteak ez du nai emen, Kristo bere Senarrak nai duna edo nai ez duna baik; onezkero, bata-hestecarenak dira alkar-emate ixil zoramenekoan.

Onela amaitzen da zerutar kantu ori, lo-retsua, argi ta sentimentuz bete. Baiña, gero zer ote? Zer gertatzen ote alkar-batasun ortan? Nolako bizimodu daramate bi maitaleak? Arimak ez du beste arazorik, begiratu goxo etengabea Maitea ikusi ta maite izatea baiña. Ixil utsezko egoitza barnekoian bi zorakortu. Kristok, ikutu biguñez, gero ta geiago piztazi ta azkortezen du bere Emazte arima. Eta maite-bizitza ori ere ezin utzi inolaz karmeldar Olerkariak —berak bizi-ikasia noski— adierazi gabe. Ortarako beste poema bat idatzi zuen: *Maite-sugar bizi*; labur ta jori. Arek hai azaltzen ditula ederki arimaren barru-orpean, zauskada ta zirrara esangaitzak! Illeta antzo, irazekia dirudi arima Jainko-maitezko su goritan; eiago-ra ta asperenka dager, maite-labean murgil. Batean iru dan Jainkoak erretzen du bere altzo uler-eziñean. Eta, ala ere, oraindik lurrezko soin-barruan esiturik bere burua ikusi ta zeru-dirdira zelanbait dastaturik, ez du bizi nai geiago; eriotza opa du, ta alan deskaió Jaunari. Onako zerbait kantatu zuen

beñola gure olerkari gartu batek, ahapaldi au osatzen:

Hilik baizen ezin bizi, hau da bada zortea
Eta oraino bizi behar, hortaz, o dolorea
Ezin-hilak ene baitan ala baidu luzean.
O heriotze maitea, zerk hau harla beran.
(Milla euskal olerki eder, 147)

Onetxek dira Gurutzeko Joan deunaren lau liburuak. Bigarrena, au da, *Gau Urtu*, zunean. Beste irurak egin-egiñak dira, maitika-gaiez kuin-kuin. *Igoeran* eta *Gau Urtu* nean zortzi ahapaldiko olerkia bera azaltzen du, baiña ahapaldi bi bakarrik, besteak ta malez ikutu gabe utzi zizkigun. *Barne-kanta* ta *Maite-sugar bizi*, bai bertso bai azalpen, ederki egin eta biribildurik daukagu, arima barne-zaleen goxogarri.

Aipatuetatik iru saiets utzirik, orain zergorkion bereziki ta labur *Barne-kanta* poemari.

Olerki lirikar ederra noski, munduko ikuntzetan danik bikaiñenetakoa sakarean itziz. Egilleak etzion eresi oni olako idazpuru apartekorik ezarri, geroagokoa baitaigu *Maite-lelo*, *Barne-kanta* (*Cántico Espiritual*) dalako izen ori. An Toledo'ko zela zurian atxilo zegolarik, gau illunesan antza, berak maite zanak utzita bezela, Jainko-maitasun gozoz mozkor, deadar-oiu gorra daga:

Nora jun zara, Maite,
ni emen lagarik min-garrusika?
Orein antzera zoz
iges ni zauriturik;
emen nozu deiez, ta Zu gordeka.

Edu ontakoa dugu-len-lerrotik azkenean fioko guztian, txinpartaka egiña, arima ta Kristo'ren arteko jardun bete. Eta ta gertatu edozein arima: Joan deuna orrela maite mindurik zegoen Toledo'ko bategian, eta ahapaldi kartsuetan josita, irarria dagerit emen bere barne-giro osoa. Ezin deusez bere-mailla oberik idoro, bere maitearen Jainko-zama aztatu ta osurtzeko poema agitsu ta ezti-jariozko au baiña.

Ba-dakigu nola azten dan zuzatza, egiñ kiaren beroz ta lurraren ezotasunak lagunduta. Maitasunean ere berdintsu jatu ta

Gurutzeko Joan deunaren kanta ontan ere aziaz doa arimean, maitasunean aurretatu ta agalduz; eta azi-goratze ortan, zidor-egaletan olako oroigaillu batzuk uzten ditu, arrietan antzera. Zer ote? Arimeak Maitea-gandik artutako doai ta ontasunak, egin dizkion adierazpen arrigarriak, ezaguera ta maitasunezkoak: Ikustaldi, mesede, albieste, sauri, maite-ikutu ta abar. Oien bidez, arimeak gorantza daga, mendi ezkutuko maitadi gora, an goiko erpiñean ospatuko dan aturuntza pozgarri betikora iritxi arte. Lagantza auek eusgai sendo ditu arimeak.

Biotzez maite diranak alkar ikusten dute, al bait eta sarrien. Kristok ikustaldi atsegin-garriekin alaitzen eta su-piztutzen du arimean. Ba-daki onek nor dun ta zer daga; eta ezaguera areagotuz diotan maitasuna bizi ta irazekiagoa izan oi da, espa ta naitgabeak bezela. Augaitik, poema erdiruntz, olako norgeiagoka bat asten da bien artean, txit goxo ta jaikia: alkar-izketa zuzpergarria noski, olerki antzestuaren azal-gairik ardurasuena.

Aia ere, ahapaldi bakoitza ez duzu maito-mailla edo arimeak bere gora-bidean dagan urrats bat geiago. Ez da ainbesteko osotasunik. Joan Gurutzekoak ez zuen olako bide berdin joate antzerik asmatu; aren olermen-indarrak eta irudikizunak, maiz, arimean maite-mailetan baiña urrutiago diraz.

Dana dala, poema osoa begiz jorik, bost epe bezela zenbatu genitzake, batasunaren murrizte aundi barik. Barreneko bide ori ez dugu aldioro berdin doana, etengabe ta jarraika. Gogoak bere Maitearekin burutzen dun kondaira ontan ba-dira uneño batzuk besteak baiña garaiagoak, eta auetan ere ba-dira beste batzuk ain ondo berezi ta bantatu bagak, olako tarte luze-labur mugatuezak. Olerkariak, jakiña, ez digu egunik gertu bere barne-bizitzaren edestia erasi; li-par gordiñenak, bai, adierazi dizkigu alegi gartu gotorrez. Jainkoarengana irixteko eman bear ditugun urrats erodugarrienak begi aurrean ipiñirik. Une batetik besterako on goienik ez da aitatzen, olerkariak ez dio arrantzirik ematen. Noizpeinka, ezarian-azarian, igarri gabe, goiraino igoa daukigu. Noiz eta nola igoa? Ezin ba asmatu. Ahapaldi bat beraren barnean ere gerta oi da inola giro-aldatzea.

Ona, atzenez, bost epe edo arotan *Barne-kanta* osoaren guna, ahapaldiz ahapaldi.

1) *Maitearen billa* (1-12).—Zerbait gertatzen danean, toki berezi baten gertatzen omen. Ortik gogotan darabilgun unai-kanta onek ere ba-du bere gertaleku emana. Nun ote? Lenbiziko irudiak ez du ezer oso mugaturik. Arima maitez minduari Maitea gorde, ezkutatu edo or nunbait sartu zaió. Nun, de, ezkutatu edo or nunbait sartu zaiola daki bakar-bakarrik: Maiteak iges. Ta au billatu bear du naitaez. Olerkariak ertz ta mugaz esitu du tokia, irudikizun eta alegi oi ez lakoz esitu ere. Ta emen daukagu poema osoaren matasa mugatua, inguratua; badakigu nun gertatzen dan. Maitea ostendu egin zaió arimari, baiña ba-daki gutxi-gorabera nun dagon gorderik. Billatzeko ba-ditu bide batzuk; aztarnak utzi ditu Maiteak igesari ematerakoan, aztarnak «mendi ta ibarretan», aztarnak «muño ta mugetan», aztarnak «zuaizti, zelai, sarobe ta larreetan». Lorratzak or ta emen...

Arrapaladan doa arima Maitearen billa, oni ta ari galdezka. Antsiz eta negarrez mendi ta muna zear; eta ez da arritzekoa, zauritua bai dabil. Iraizean bezela agertu ta iges egin dio Maiteak. Eta Olerkariak bai txairo ta margo biziz apaindu billa-irtetze au, idazkera arin, egoki ta neurritzotan! Uin antzo, bata bestearen ondoren datoz intziri, negar ta garrasiak; galde ta dei, arao ta erantzun, zotia ta adiazko uiol eutsi-eziña dirudi.

Eta orrelaxe doa aurrera. Arimean bakarrik, Maitearen atzetik beti. Amairugarren ahapaldiraño ez da agertzen iñondik ere Aren erantzunik; arimeak bakarrean diardu deika ta intzirika, epegaitz eta dardarti. Maiteak, egia, geznari ta mandatariak bialtzen dizkio, zer ta nolakoa dan esanik; baiña areago zauritu besterik ez dagite, il-agiñean utzirik beuren izketa totelez. Etsi-antzera, zurrin ta zail, onela ots: «Ai, nork ni osatu...!» Eta, «oi bizitz!, nola dirauzu ezin bizitz?» «Biotz au, zauritu duzun ezkerro, zergatik ez duzu sendatzen?» «Erakustazu arpegi ori, ta il nazazu gero zeure begiratuaren ederrez»...

Amabi ahapaldi, Maitearen billako bakar-izketa gorian, zalantza ta espai mergatzez orniduak. Auxe dugu lenengo epearen gai-ardatz.

2) *Senar-emazteen alkartze* (13-14).—Gogoz saiatu ezkerro, arin edo berandu ardietsi oi da billa gabiltzana. Arima ere paketa dugu billaketa leikor ondoren. Ur

gardena txirrioka ematen zun iturri aurrean galdezka zegolarik, begiak jaso ta Maitearenakin topoz egin. Ezin du eraman Aren argi-zistaren gogorra, ez bait-dago oraindik bear bezin aratz, bear bezin dain Arekin al-kartzeko, eta pitin batean beintzat, albortzeko eskatzen dio xamurki begi oien dir-dira.

Baiña Maitearen abotsa dantzu, orein zaurituak itz dagio lurtar ez dan mintzo zoragarrian. «Itzul zaitetz-diotsa—, uso eder; ona orein zauritua muiño gainean zure egoaizearen giro ozkirrian atsegintsua».

Arima-emaztearen zoriona! Barne-osiñeraino sartu zaito goxotasunaren ezitia; lur-berako gauza ta zer guztiak ere lurrin usaitu ta begi-betegarri egin zaizkio, ta aierioiuka ari da, baso, zelai, aize, egazti ta izaro, zurrunbilloan gogoraziz. Pozkariozko abestirik ederrenean gosten du Maitearen irudi zangarra, izaditik artutako ikur bizi antzagarrien bitartez. Baita gero, ederrik asko, marraztu ere biak alkar artu dutenetik asiriko bizi berria.

Maixu gisa ari da emen gure Santua, idazkera ere zerbait aldatuz; aurreko ahapaldietan etzun ba erabilli urri baizik izenlagun ta abar, emen ordea orrako itzal lilluragarriro jutzen ditu laguntzaille tinkoz: «bakar oiantsua», «erreka soiñularia», «aize biguna», «ganaro ixila», «bakartegi ozena», «apari eztizko»...

Arima ere osotasun-maillan gorago igoa dabil.

3) *Gogo-ekontza* (20-27).—Ona maite-eresi onen unerik arduratsuenen. Maite biak, alkar idoro ondoren eztitan daude, eskuak emanik; emazteak ez du ezertariko zaratarik gura. Mahastia lore baitago, heude urruti azeriak, ez bedi inor mendian agertu, Ipar gaizto ere bego geldirik, judear neskatxak ere ez bezate an ur biltzean otsik atera, Maiteak lili tartean ats artu dezan. Senar-rak, bere aldetik, «egazti», «basantza», «mendi», «aize», «sargoria» ta abarri oles ta arao dagie ozenki, arren, ormarik ez ukutze-ko eskatuz, Kutunak lasai lo egin dezan. Emaztea baita gogo zun baratzean sartu, ta bertan datza maite dunaren besarte biguñean burua makurturik. Biotz gori bi —Kristo ta arima— alkarri itsatsirik.

Orain ere ba-dakigu unai-kanta ontako antzezlarriak non dauden: «opa zuten baratz atsegingarrian». Emaztea «barneko ardan-gelan» sartua da. Mahasti edo ortuetan ez

al duzute olakorik ikusi? An edango du mintz goxoa, ardo luzez ondua ere bai, Maitearen eztaietako apari xuxpergarrian. Edan du, bai, ederki antza; eta ondoren, abertalde zaitu naican, ibarra zear irten dalarik, ez da inondik ageri lengo saldoa.

Nai aiña izan zun Emazteak ardotege izilean; bularra ere antxe eman zion, ba, ta jakite arrigarria. Berak, ostera, zan gurtin eskeiñi zion, betikoz Bere Emazte izateko itza emanik. Argi ta garbi aitortzen du ogei ta zazpigarren ahapaldian:

*An nindun ugatzatu,
an irokats zidan eztizko jakintza;
nik, ostera, nuzena
oso nion eskeiñi,
betikoz emanik emazteko itza.*

Olerkariak, oi bezela, panpin ta giar margozten dizkigu bi Maitearen maite-lillurazko ar-emate auek, itz-joko pitxi ta aberaskiz gainezka.

4) *Maite-bizitza* (28-35).—Eta onezkerobatabestearnak dira-ta, maitasuna dute jardun ta arazo bakarra; gogo leialez alkar gartsuki maite izan, ez dute beste zereginik, batasunezko mailla gorenengora iritsi diranetik. Eta jardun ortan surretiko zalantza, esturaldi, maite-mintze ta enparau reetasunak dakarzkite gogora.

Emazteari, batez ere, eder ta atsegia zaito beiñola Maitea erakartzeko erabilli zaitun bide ta maltzurkeriak gomutaraztea: ille bakarra zekarkin lepoan, dardar aizeak jotzean, ta Maitea an gelditu omen zan atri, bere begi batek zauritua. Alderantziz, Ark begiratu zion ta doai-ederrez jantzi zun osorik. Azalez ere len beltzeran zenuu; orain ez, orain so dezaioke lotsakizunik gabe, begiz jo zun ezkeru ederrik ipiñi bait-zun ezinbestean.

Alkarri egin zioten ematea osozkoa izan zan noski; arimeca, beintzat, kemen ta odore guztiarekin Maitearen mendeko duzu; ez du aurrerantzean ahere-zaintzerik, eta lengo lagunak, zelai la belardi zear, ikusi ez ba'dagite, maiteketan ibillirik galdua dala ustoz izen bezate. Maitearekin batean «lore ta pitxi guriz» sortak ere egingo ditu, ots, onoi-menezko egite zoragarri bere burua gero ta gero apaintzen saiatuko da.

Senar-Kristo, berriz, pozikan dago; oso zuria kutxara itzuli baitzaio abar esea maikoan dularik. Bakarrean bizi dira, bakarrean atsedean artu ta alkar maite izanik.

5) *Zeru-min* (35-40).—Azkeneago bost ahapaldietan Emaztea mintzo da bakar antzera. Ustetsu agertzen zaigu, baiña ez oraindiño oso aserik; eta eskabide berriak dargakio Maiteari: ederrik asko ikasi ditu Arengan, baiña areago ezagutu naitu azal-tzen.

Maite-billa asi zanean non aurkitu zun adierazi zigun: «ibar-ondo urdiñean», «baratz atsegingarrian», «ardangela izkutuan». Ezaio naikoa. Maitasuna espatsu baita, toki izil bakarrago bat gura du oraindik, Senar maitearekin kezka izpirik gabe egon al izateko. Eta bakar-zale ta griña orrek bultzatua, bere ustez beintzat leku seguru ta egokiagoak diranak gogorazten dizkio: «ur gardena dariou muiñoa», «ango itzalpe harnekoia», «goi dagon artzuloa»...

Antxe gordetako dira, ziurrik aski. Baiña, au ere naiko ez ba'litz, izamen irazanaren mugak igaro ta arimak urruti bezela erdikusten duen «donokiraiño» iritxiko dira.

Atsegiñezko baratzen bestekaldean, oian itsuan aurrera joanik, zerua baita aurkitzen. Eta Kristok an emango dio beste egunez erakutsi ta eman ziona:

*Aizearen ats mea,
txindor eztiaren maite-leloa,
ibar ta ango giroa,
izar dan gau narean
min bage erretzen dun sugar-lanboa.*

Auxe dugu, urrats luzeka, Gurutzeko Joan deunaren mistika-era jator berezia, berberak oarrez ta biziz ikasia ta guri eredugarri utzi ziguna. Izan ere, barrendegian ba-dugu olako leku izil txanbeliña; ortxe bildu oi dira maiz bi maitale —gogo ta Kristo—, eta giza-mingaiñak esan ezin aiñako gertakariak izan oi dituzte, lurreko loiez arimeca garbitu ta maite-suan gorituz doanean.

Aita Onaindia

GURASOAK

Gaur mundua txarto ba'dabil, ez munduari errua bota. Mundua Jaungoikoak egiña dozu, ta Arek egiña denez, ona ta ederra.

Geu gara txarrak, eta mundua txarto dabilela esan oi dogu. Ondu gaitozan, eta mundua berez-berez ondo ibilliko. Umeak batez be ondo azi bear dozuez. Gero orreik izango dira munduko giltz, munduaren artezkari.